

اقدام پژوهی

مصطفی جهانگیر

www.mjahangir.ir

mjahangirf@gmail.com

معرفی اقدام پژوهی

سایر عناوین اقدام پژوهی

- پژوهش مشارکت جو
- پژوهش بر مبنای همکاری
- پژوهش آزاد
- آموختن در عمل
- پژوهش در محیط

چرا اقدام پژوهی؟

- تحقیقات دانشگاهی به تنهایی پاسخگوی مسائل و مشکلات عملی آموزش و پرورش نیستند.
- یکی از دلایل گسترش اقدام پژوهی، ناکارآمدی تحقیقات سنتی در رفع نیازهای معلمان در کلاس درس است.
- معلم با اقدام پژوهی می تواند مسائل واقعی محیط کلاس درس و آموزش را حل و فصل کند.
- در فرایند اقدام پژوهی، خود معلم پژوهشگر همزمان محقق و مجری یافته های پژوهشی است.

چرا اقدام پژوهی؟

- محققان به اطلاعات مشابهی که معلمان در مواجهه با دانش‌آموزان واقعی در شرایط کلاس‌های واقعی و با اهداف یادگیری واقعی با آن‌ها روبه‌رو می‌شوند، دسترسی ندارند.
- یکی از دلایل نارکارآمدی تحقیقات سنتی در تأثیرگذاری بر فعالیت‌های کلاس درس را ناشی از روش شناختی تحقیقات ذکر می‌کنند.
- داده‌های پژوهش‌های دانشگاهی، اغلب کمی و مبتنی بر پرسشنامه است. این داده‌ها نه تنها در اکثر موارد قابل درک و تحلیل توسط معلمان نیستند، بلکه برای پاسخ‌گویی به مسائل مطرح شده در کلاس درس از کفایت لازم برخوردار نمی‌باشند.
- چراکه معلمان در کلاس‌های درس، علاوه بر عدد و رقم، با احساس‌ها و عواطف و نگرش‌ها و جنبه‌های کیفی دانش‌آموزان سر و کار دارند که داده‌های کمی مرسوم توانایی تجزیه و تحلیل آن‌ها را ندارد.

چرا اقدام پژوهی؟

- ◉ در حال حاضر بیشتر تحقیقات با استفاده از روشهای کمی انجام میشوند.
- ◉ بستر فلسفی تحقیقات کمی، پوزیتیویسم است که بر برون‌گرایی و عینیت، تاکید دارد.
- ◉ در چنین روش تحقیقی، محقق صرفاً یک ابزار است؛ که تحقیق به وسیلهٔ او انجام میشود و خود او به عنوان یک ناظر بی‌طرف و خنثی، نقشی در پیشرفت علم ندارد.

ریشه های اقدام پژوهی

⊙ اقدام پژوهی ریشه در پدیدار شناسی و هرمنوتیک دارد.

⊙ یعنی پژوهشگران در پدیده مورد بررسی هم آن را مشاهده می کنند و هم در تغییر آن مشارکت می کنند.

ابداع اقدام پژوهی

- کورت لوین در سال ۱۹۹۴ اصطلاح «اقدام پژوهی» را ابداع کرد و فرایند اجرای آن را بر سه اصل بنیان نهاد:
- برنامه ریزی (نگاه کنید): اطلاعات مربوط را جمع آوری کنید. وضعیت موجود را شرح دهید.
- حقیقت یابی (فکر کنید): کشف کنید چه چیز اتفاق می افتد. تفسیر کنید و چرایی و چگونگی آن را مطرح سازید.
- اجرا (عمل کنید): اجرا کنید - ارزشیابی کنید.

ویژگی های اقدام پژوهی

- مجری و عامل پژوهش یک نفر است
- روح مشارکتی حاکم بر تحقیق
- یادگیری در عمل
- ایجاد انگیزه برای کارکنان در سازمان
- تسهیل اجرای راه حل ها بدون مقاومت کارکنان
- پژوهش در محیط واقعی و برخورد با مساله در میدان عمل
- تفکر جمعی در کلیه مراحل تحقیق به جای تفکر فردی
- عمدتاً کیفی است و انعطاف پذیری آن بالاست.
- به جای تولید دانش با بهبود و اصلاح روابط کاری ارتباط دارد.

مراحل اقدام پژوهی

الگوی ۵ مرحله ای اقدام پژوهی

- شناخت: برداشت محقق از سیستم و مشکلات آن
- برنامه ریزی: ابداع یک راه حل برای مشکلات شناسایی شده
- اجرا: تعیین استراتژی برای اجرای راه حل ها
- ارزیابی: ارزیابی میزان دقت تئوری های تولید شده و تاثیر راه حل های ابداعی
- یادگیری: تصحیح یا تکمیل تئوری های ابداعی

تدوین گزارش اقدام پژوهی - صفحه عنوان

⊙ سازمان مربوطه (سازمان و ادارات آموزش و پرورش نواحی و مناطق)

⊙ عنوان اقدام پژوهی

⊙ نام اساتید راهنما (در صورت وجود)

⊙ نام اقدام پژوه (و همکاران در صورت وجود)

⊙ تاریخ (ماه، سال)

تدوین گزارش اقدام پژوهی - چکیده

- چکیده باید به گونه ای تهیه شود که خواننده به یک شمای کلی از تحقیق دست یابد. این نکات را رعایت کنید:
- از ذکر آن چه در متن نیامده، خودداری شود.
- از زبان خود بنویسید و نقل قول مستقیم نکنید.
- اصطلاحات مهم و کلیدی را در چکیده بیان کنید.
- فقط گزارش ارایه گردد و از اظهار نظر پرهیز کنید.
- افعال مورد استفاده، به صورت گذشته و مجهول باشد.
- به موضوعاتی چون مسأله پژوهش، آزمودنی ها، ابزار گردآوری دادهها، در صورت استفاده از آمار، روش آن، یافته های تحقیق و کاربرد آن اشاره شود.

تدوین گزارش اقدام پژوهی - مقدمه

- ◉ در مقدمه به این مطالب بپردازید:
- ◉ دلیل منطقی اجرای پژوهش
- ◉ ارتباط منطقی بین مسأله و طرح پژوهش
- ◉ دلایل نظری موجود در پژوهش
- ◉ ارتباط این پژوهش با پژوهش های قبلی

تدوین گزارش اقدام پژوهی - بیان مسأله

- در تبیین مسأله به موارد زیر بپردازید:
- شما کیستید؟
- کارتان چیست؟
- محیط شما چه وضعیتی دارد؟
- چرا به فکر این مسأله افتاده اید؟
- این مسأله برای شما چه مشکلی ایجاد کرده؟ چرا؟
- مدرسه پسرانه است یا دخترانه؟
- چند نفر در کلاس دارید؟
- وضعیت درس دانش آموزان چگونه است؟

تدوین گزارش اقدام پژوهی-جمع آوری اطلاعات (شواهد ۱)

- ◉ با اطلاعاتی دقیق وجود مسأله را نشان دهید.
- ◉ از روش های علمی برای جمع آوری اطلاعات استفاده کنید.
- ◉ از کلی گویی پرهیزید و روش کار خود را دقیقاً با شواهد توصیف کنید.
- ◉ از شواهد کمی و کیفی توأمأ استفاده شود.

تدوین گزارش اقدام پژوهی - ادبیات موضوع

◉ خلاصه ای از آنچه پیرامون موضوع از منابع گوناگون مطالعه کرده اید، بیان کنید.

تدوین گزارش اقدام پژوهی - ارائه راه حل ها

◎ با توجه به مطالعات و تجارب خود راه حل هایی را برای حل مشکل و تغییر وضعیت پیشنهاد دهید.

تدوین گزارش اقدام پژوهی - انتخاب راه حل و اجرای آن

- ◉ دلایل علمی و مستند برای انتخاب خود بیاورید.
- ◉ مراحل اجرای راه حل ها را به تفصیل توضیح دهید.
- ◉ مشکلات حین اجرا را بیان کنید.
- ◉ آیا تغییر و تعدیلی در راه حل به کار گرفته شده، اعمال کردید، آن را بنویسید.
- ◉ چگونگی نظارت بر اجرای راه حل ها را گزارش کنید.

تدوین گزارش اقدام پژوهی - اطلاعات مربوط به تغییرات ایجاد شده (شواهد ۲)

○ شما در شواهد یک نشان دادید که وضعیت موجود شما چگونه است، اینک باید به شواهدی استناد کنید که نشان دهد، آن وضعیت تغییر کرده است.

تدوین گزارش اقدام پژوهی - نتیجه گیری

◉ از این اقدام پژوهی چه نتایجی گرفتید، آن را مختصر و گویا بیان کنید.

منابع

- ۱- استرینگر، ارنست تی، تحقیق عملی، راهنمای مجریان تغییر و تحول، ترجمه: سید محمد اعرابی و داود ایزدی، تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی، ۱۳۸۱.
- ۲- ایرانی، یوسف و بختیاری ابوالفضل، روش تحقیق عملی (اقدام پژوهی)، تهران: لوح زرین، ۱۳۸۲.
- ۳- ساکی، رضا، اقدام پژوهی(راهبردی برای بهبود آموزش و تدریس)، تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت، ۱۳۸۳.
- ۴- سرمد، زهره، بازرگان، عباس و حجازی، الهه، روش تحقیق در علوم رفتاری، چاپ سوم، تهران: نشر آگاه، ۱۳۷۹.
- ۵- سیف الهی، وجه الله، راهنمای اقدام پژوهی در آموزش و پرورش، گیلان: انتشارات گیلان، ۱۳۸۱.

منابع

- ۶- قاسمی پویا، اقبال، راهنمای معلمان پژوهنده، تهران: لوح زرین، ۱۳۸۲.
- ۷- مک نیف، جین، لوماکس، پالاما و وایتهد، جک، اقدام پژوهی: طراحی، اجرا و ارزشیابی، ترجمه محمد رضا آهنچیان، تهران: رشد، ۱۳۸۲.
- ۸- وایت، ویلیام فوت، پژوهش عملی مشارکتی، ترجمه محمد علی حمید رفیعی، تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی، ۱۳۷۹.
- ۹- ین، رابرت کی، تحقیق موردی، ترجمه علی پارسائیان و سید محمد اعرابی، تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی، ۱۳۷۶، چاپ دوم، ۱۳۸۱.
- ۱۰- ین، رابرت کی، طرح تحقیق و روش های مورد پژوهی، ترجمه هوشنگ ناییبی، تهران: مؤسسه فرهنگی آینده پویان، ۱۳۷۸.